

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

Orta-Ağır Zihinsel Engeli ve
Otizm Spektrum Bozukluğu
Olan Öğrenciler İçin

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

III. Kademe (9, 10, 11 ve 12. Sınıf)

Ankara, 2018

içindekiler

GİRİŞ	5
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI	5
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI	5
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ	6
1. DEĞERLERİMİZ	6
2. YETKİNLİKLER	6
ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI	7
BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI	8
SONUÇ	9
DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ PROGRAMININ UYGULANMASI	9
1. DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖZEL AMAÇLARI	9
2. ÖĞRENME ÖĞRETME YAKLAŞIMI	10
3. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI	11
4. UYGULAMADA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR	16
DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI	17
1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI	18
2. HEDEFLERİN YAPISI	19
3. HEDEF, HEDEF DAVRANIŞLAR VE AÇIKLAMALAR	20
ÖRNEK ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİ	26

GİRİŞ

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için geliştirilen öğretim programları; öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri bilgi, kavram ve becerileri kazanmalarını, bunları kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmelerini, etkili iletişim kurmalarını, akademik, günlük yaşam, öz bakım gibi alanlarda gelişim sağlamalarını hedefleyen bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır. Bu özelliklere sahip bireylerin yetişmesine hizmet edecek öğretim programları salt bilgi aktaran bir yapıdan ziyade bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve beceri kazandırma hedefleyen, yalın ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır. Programlarda bir taraftan farklı konu ve kademelerde sarmal bir yaklaşımla tekrar eden hedeflere ve açıklamalara, diğer taraftan bütünsel ve bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Her iki gruptaki hedef ve açıklamalar ilgili disiplinin yetkin, güncel, geçerli ve eğitim öğretim sürecinde hayatla ilişkileri kurulabilecek niteliktedir. Bu hedefler ve açıklamalar, eğitim kademeleri düzeyinde değerler, beceriler ve yetkinlikler perspektifinde bütünlük sağlayan bir bakış açısıyla yalın bir içeriğe işaret etmektedir. Böylelikle anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, günlük hayatta değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünlüğe ulaşmış bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI

Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde ifade edilen “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları”, “Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri” ve 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’de yer alan “Özel Eğitimin Temel İlkeleri” esas alınarak hazırlanmıştır. Eğitim ve öğretim programlarıyla sürdürülen tüm çalışmalar; okul öncesi, birinci, ikinci ve üçüncü kademe seviyelerinde birbirini tamamlayıcı bir şekilde aşağıdaki amaçlara ulaşmaya yöneliktir:

1. Okul öncesi eğitimi tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini sağlamak,
2. Birinci kademe eğitimi tamamlayan öğrencilerin gelişim ve öğrenme düzeylerine uygun olarak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam, bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek, günlük yaşamlarında ihtiyaç duyacakları temel akademik becerileri kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak bağımsız bireyler olarak hayatlarını sürdürmelerini sağlamak,
3. İkinci kademe eğitimi tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, toplumla etkileşimini, bütünlüğünü sağlayacak şekilde yeterliliklerle donatılmış bireyler olmalarını sağlamak,
4. Üçüncü kademe eğitimi tamamlayan öğrencilerin birinci ve ikinci kademede kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, insanlarla etkileşim kurabilen, toplumsal kurallara uyum sağlayabilen, toplumsal yaşama katılım için çabalayan, yaşamlarını bağımsız olarak sürdürebilen bireyler olmalarını sağlamak, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ)” ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir mesleğe hazır, toplum hayatında üretime katkısı olan, millî ve manevi değerleri benimseyen bireyler olmalarını sağlamaktır.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ

Eğitim sistemimizin temel amacı bireye değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlar kazandırmaktır. Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kurmaktadır. Değerlerimiz toplumumuzun millî ve manevi kaynaklarından günümüze ulaşmış ve yarınlarmıza aktaracağımız öz mirasımızdır. Yetkinlikler ise bu mirasın hayata aktarımıdır. Bu yönüyle değerlerimiz ve yetkinlikler birbirinden ayrılmaz bir şekilde öğrenme öğretme süreçleriyle kazandırmaya çalıştığımız bilgi, beceri ve davranışlar ile birlikte ele alınarak programın perspektifini oluşturmaktadır.

1. DEĞERLERİMİZ

Değer; bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli olduğu kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır. Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen, birleştirici olgulardır. Aynı zamanda değerler, toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir. Değer eğitiminin temel amaçlarından biri de öğrencilerin sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik geliştirmelerini sağlamaktır. Değerler, insanın tutum ve davranışlarını biçimlendirmede önemli bir role sahiptir.

Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. "Eğitim programı"; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır.

Öğretim programlarında yer alan "kök değerler" şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardım severlik. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.

2. YETKİNLİKLER

Eğitim sistemimiz yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazesi olan yetkinlikler TYÇ'de belirlenmiştir. TYÇ'de anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim / teknolojide temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifade olmak üzere sekiz anahtar yetkinlik belirlenmiştir. Özel eğitim çerçevesinde yabancı dillerde iletişim ve inisiyatif alma ve girişimciliğe ait yetkinlikler öğretim programlarında ele alınmamıştır. Bu yetkinliklere ilişkin bilgi ve beceriye ait davranışlar orta ve ağır yetersizlik düzeyindeki öğrencilere kazandırılmamaktadır. Öğretim programlarında ele alınan yetkinlikler TYÇ'de aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır:

1. *Anadilde iletişim:* Kavram, düşünce, görüş, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme ve yorumlama (dinleme, konuşma, okuma ve yazma); eğitim ve öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde dilsel etkileşimde bulunmaktır.

2. *Matematiksel yetkinlik ve bilim / teknolojide temel yetkinlikler:* Matematiksel yetkinlik, günlük hayatta karşılaşılan bir dizi problemi çözmek için matematiksel düşünme tarzını geliştirme ve uygulamadır. Sağlam bir aritmetik becerisi üzerine inşa edilen süreç, faaliyet ve bilgiye vurgu yapılmaktadır. Matematiksel yetkinlik, düşünme (mantıksal ve uzamsal düşünme) ve sunmanın (formüller, modeller, kurgular, grafikler ve tablolar) matematiksel modlarını farklı derecelerde kullanma beceri ve isteğini içermektedir.

Bilimde yetkinlik, soruları tanımlamak ve kanıta dayalı sonuçlar üretmek amacıyla doğal dünyanın açıklanmasına yönelik bilgi varlığına ve metodolojiden yararlanma beceri ve arzusuna atıfta bulunmaktadır. Teknolojide yetkinlik, algılanan insan istek ve ihtiyaçlarını karşılama bağlamında bilgi ve metodolojinin uygulanması olarak görülmektedir. Bilim ve teknolojide yetkinlik, insan etkinliklerinden kaynaklanan değişimleri ve her bireyin vatandaş olarak sorumluluklarını kavrama gücünü kapsamaktadır.

3. *Dijital yetkinlik:* İş, günlük hayat ve iletişim için bilgi iletişim teknolojilerinin güvenli ve eleştirel şekilde kullanılmasını kapsar. Söz konusu yetkinlik, bilgiye erişim ve bilginin değerlendirilmesi, saklanması, üretimi, sunulması ve alışverişi için bilgisayarların kullanılması ayrıca internet aracılığıyla ortak ağlara katılım sağlanması ve iletişim kurulması gibi temel beceriler yoluyla desteklenmektedir.
4. *Öğrenmeyi öğrenme:* Bireyin kendi öğrenme eylemini etkili zaman ve bilgi yönetimini de kapsayacak şekilde bireysel olarak veya grup hâlinde düzenleyebilmesi için öğrenmenin peşine düşme ve bu konuda ısrarcı olma yetkinliğidir. Bu yetkinlik, bireyin var olan imkânları tanıyarak öğrenme ihtiyaç ve süreçlerinin farkında olmasını ve başarılı bir öğrenme eylemi için zorluklarla başa çıkma yeteneğini kapsamaktadır. Yeni bilgi ve beceriler kazanmak, işlemek ve kendine uyarlamak kadar rehberlik desteği aramak ve bundan yararlanmak anlamına da gelir. Öğrenmeyi öğrenme, bilgi ve becerilerin ev, iş yeri, eğitim ve öğretim ortamı gibi çeşitli bağlamlarda kullanılması ve uygulanması için önceki öğrenme ve hayat tecrübelerine dayanılması yönünde öğrenenleri harekete geçirir.
5. *Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler:* Bu yetkinlikler kişisel, kişiler arası ve kültürler arası yetkinlikleri içermekte; bireylerin farklılaşan toplum ve çalışma hayatına etkili ve yapıcı biçimde katılmalarına imkân tanıyacak; gerektiğinde çatışmaları çözecek özelliklerle donatılmasını sağlayan tüm davranış biçimlerini kapsar. Vatandaşlıkla ilgili yetkinlik ise bireyleri, toplumsal ve siyasal kavram ve yapılarla ilişkin bilgiye, demokratik ve aktif katılım kararlılığına dayalı olarak medeni hayata tam olarak katılmaları için donatmaktadır.
6. *Kültürel farkındalık ve ifade:* Müzik, sahne sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar dâhil olmak üzere çeşitli kitle iletişim araçları kullanılarak görüş, deneyim ve duyguların yaratıcı bir şekilde ifade edilmesinin önemini takdiridir.

ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Değerlendirme, öğretme ve öğrenmenin etkililiğini belirlemek amacı ile yapılan, öğretimle ilgili verilerin toplanmasını ve yorumlanmasını içeren çok adımlı ve sistematik bir süreçtir. Öğrenme, öğretme ve planlamayı doğrudan etkileyen ve eğitim sisteminin temel öğelerinden biri olan değerlendirmeye öğretim programında önemli bir yer verilmiştir.

Öncelikle öğrencilerin öğrenme alanlarındaki performansını belirlemek ve performansına dayalı olarak Bireyselleştirilmiş Eğitim Programını (BEP) hazırlamak için ölçme ve değerlendirme yapılmalıdır. Sürekli değerlendirme tüm öğrencilerin ilerlemelerinin tespiti için önemlidir. Öğretim öncesinde yapılan değer-

lendirme, öğrenci hakkında bilgi edinilmesini ve öğrenme hedeflerinin belirlenmesini; öğretim sırasında yapılan değerlendirme, öğrenci ve öğretmene geri bildirim verilmesini; öğretim sonunda yapılan değerlendirme ise öğrenme hedeflerinin karşılanıp karşılanmadığı ve belirli alanlarda değişiklik yapılması gerekip gerekmediği hakkında karar vermeyi sağlayacaktır. Toplanan veriler sistematik olarak kayıt edilmelidir. Öğretim öncesi, sırası ve sonrasında yapılan tüm değerlendirmeler uygulanan öğretim konusunda yol gösterir. Öğrenci nasıl öğrenmektedir? Ne tür ipuçlarına ihtiyaç duymaktadır? En fazla desteklenmesi gereken alan nedir? Ne tür öğretimsel uyarlamalara ihtiyacı bulunmaktadır? Uygun ölçme değerlendirme süreçlerine yer verilerek bu tür sorulara cevap verilmelidir.

Ölçme değerlendirme ilkelerinden aşağıdakilere dikkat edilmelidir:

1. Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, hedeflerin ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.
2. Ölçme değerlendirme, yetersizliği olan öğrencinin bireysel özelliklerine göre biçimlendirilmelidir.
3. Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılacak ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulamalara yol gösterir. Bu araç ve yöntemlerin uygulanmasında gerekli uygulama ilkelerine uyulmalıdır.

BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Öğretim programlarının geliştirilmesi sürecinde öğrencinin çok yönlü gelişimsel özelliklerine dair mevcut bilgi ve birikimi dikkate alınarak ve aralarındaki ilişki göz önünde bulundurularak bazı temel gelişim ilkelerine göre program düzenlenmiştir. Öğretim programları, insan gelişiminin belirli bir dönemde sonlanmadığı ve gelişimin hayat boyu sürdüğü ilkesi ile hazırlanmıştır. Bu sebeple öğretim programlarında, her yaş döneminde bireylerin gelişim özelliklerini dikkate alarak, destekleyici önlemler alınması önerilmektedir. Gelişim, hayat boyu sürse de tek ve bir örnek yapıda değildir. Evreler hâlinde ilerler ve her evrede bireylerin gelişim özellikleri farklıdır. Evreler de başlangıç ve bitişleri açısından homojen değildir. Ayrıca tüm öğrencilerin farklı öğrenme geçmişi ve kendine özgü bir öğrenme biçimi vardır. Bu sebeple programlar olabildiğince bunu göz önünde bulunduran bir hassasiyetle yapılandırılmıştır. Programların hedeflerini gerçekleştirme sürecinde öğrencilerin öğrenme özellikleri dikkate alınarak gerekli uyarlamaların öğretmen tarafından yapılması beklenir. Öğretim uyarlamaları öğrencilerin önceki öğrenmeleri ve öğrenme biçimlerinin yanısıra basitten karmaşığa, genelden özele ve somuttan soyuta gibi öğrenme ilkelerini dikkate almayı gerektirir. Program geliştirme sürecinde söz konusu yönelimler hem bir alandaki yeterliliği oluşturan kazanım ve becerilerin ön koşul ve ardılığı noktasında dikkate alınmış hem de kademeler düzeyinde derslerin dağılımlarında ve birbirleriyle ilişkilerinde göz önünde bulundurulmuştur.

Öğretim programlarında insan gelişiminin bir bütün olduğu ilkesi ile hareket edilmiştir. İnsanın farklı gelişim alanlarındaki özellikleri birbirleri ile etkileşim hâlinindedir. Söz gelimi dil gelişimi bilişsel gelişimini etkiler ve bilişsel gelişiminden etkilenir. Bu sebeple öğretmenlerden, öğrencinin edindiği bir hedefin gelişimde başka bir alanı da etkileyeceğini dikkate alması beklenir.

Öğretim programları bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak yapılandırılmıştır. Bireyler arası farklılık bir bireyin diğerlerinden birden fazla özelliği bakımından farklı olmasıdır. Tüm öğrenciler için; bireysel özellikleri, performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda öğretim programları temel alınarak "BEP" hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. BEP'de yer alacak olan hedeflerin belirlenmesinde, öğrenme öğretme sürecinin düzenlenmesinde ve başarının değerlendirilmesinde o öğrencinin hazır bulunuşluğu, bilişsel, sosyal ve bedensel özellikleri farklılaşabilir. Bu nedenle öğrenme öğretme süreci planlanırken öğrencilerin bireysel farklılıkları (mevcut performansları, hazır bulunuşluk düzeyleri, öğrenme stilleri ve ihtiyaçları, sosyokültürel farklılıkları vb.) göz önünde bulundurulmalıdır.

SONUÇ

Programları güncelleme sürecinde hangi işlemlerden ve aşamalardan geçildiği aşağıda sıralanmıştır.

- Farklı ülkelerin özel eğitim programları incelenmiş,
- Yurt içinde ve yurt dışında öğretim ve programlar üzerine yapılan akademik çalışmalar taranmış,
- Başta Anayasamız olmak üzere ilgili mevzuat, kalkınma planları, hükümet programları, şûra kararları, siyasi partilerin programları, sivil toplum kuruluşları ve sivil araştırma kurumları tarafından hazırlanan raporlar vb. dokümanlar analiz edilmiş,
- Millî Eğitim Bakanlığı programlar ve öğretim materyalleri daire başkanlıkları tarafından öğretmen ve yöneticilerin program gereksinimleri hakkında görüşleri alınmış,
- Öğretmenlerden programların hedefleri ve yapısı hakkında görüş alınmış; bütün görüş, öneri, eleştiri ve beklentiler, Bakanlığımızın ilgili birimlerinden uzman personel, öğretmen ve akademisyenlerden oluşan çalışma gruplarıncı değerlendirilmiştir. Yapılan tespitler doğrultusunda öğretim programlarımız hazırlanmıştır.

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ PROGRAMININ UYGULANMASI

1. DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖZEL AMAÇLARI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere yönelik geliştirilen Üçüncü Kademe Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı, bu öğrencilerde dinî konular ile yaşadıkları hayat arasında bağlantı kurabilecek şekilde tavır ve tutum geliştirmeyi ve onlara bu doğrultuda ilgili bilgi, becerilerin ve davranışları kazandırmayı amaçlamaktadır. Öğretim programının öğrenme alanlarındaki beceriler birbiriyle ilişkili ve bütün olarak ele alınmaktadır. Aynı zamanda öğrenme alanlarının her birinde edinilen bilgi ve beceriler öğrenme sürecinde birbirini etkilemekte ve tamamlamaktadır. Millî Eğitim Temel Kanunu'nda (1739 sayılı) ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri ile 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de ifade edilen Özel Eğitimin Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı ile öğrenciler:

1. Temel dinî ve ahlaki sorulara cevap verebilecektir.
2. Dinî kavramları doğru anlayıp kullanabilecektir.
3. Dinî inanç ve ibadetlerini tanıyabilecektir.
4. Dinin içtenlik, sevgi, saygı ve inanç gibi değerlerinin olduğunu fark edebilecektir.
5. Dinî bilgiler ile toplumsal beklenti ve alışkanlıklara dayalı olan davranışları ayırt edebilecektir.
6. İslam dinini ana kaynakları ile birlikte tanımlayabilecektir.
7. İslam'ın iman, ibadet ve ahlaki esaslarını tanıyabilecektir.
8. Toplumsal olarak sergilenen dinî ve ahlaki davranışları tanıyabilecektir.
9. Başkalarına karşı güzel davranışlar sergileyebilecektir.
10. Fiziki ve toplumsal çevreyi koruma bilincine ulaşabilecektir.
11. İnanç ve ibadetlerin davranışları güzelleştirmedeki olumlu etkisini kavrayabilecektir.
12. Dinî ve millî bayramları tanıyıp vatan ve millet sevgisini fark edebilecektir.

2. ÖĞRENME ÖĞRETME YAKLAŞIMI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için hazırlanan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programında konu ve öğrenen merkezli tasarım yaklaşımları benimsenmiştir. Konu merkezli tasarım yaklaşımlarında programlar çeşitli dersler ve ilgili konulardan oluşmaktadır. Konu alanı bilgisi bu yaklaşımın ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı öğrencilerin temel dinî ve ahlaki bilgileri edinebilmeleri, İslam'ın iman, ibadet ve ahlaki esaslarını tanımaları, dinî bilgiler ile toplumsal beklenti ve alışkanlıklara dayalı olan davranışları ayırt etmeleri, dinin içtenlik, sevgi, saygı ve inanç gibi değerlerinin olduğunu fark etmeleri için gerekli bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmayı amaçladığından bu yaklaşım tercih edilmiştir. Öğrenen merkezli yaklaşımda ise öğrencilerin ilgi ve gereksinimleri öğretimin merkezinde yer alır. Bu yaklaşımda öğretimin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerinde öğrenenin bireysel farklılıkları temel alınır. Yaklaşımın bu özelliği Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programının öğrenme alanlarının belirlenmesinden hedef ve davranışlara, öğrenme-öğretme süreçlerinden ölçme ve değerlendirmeye kadar her aşamada dikkate alınmıştır.

Programda öğrenme yaklaşımı olarak, davranışçı yaklaşımın öne sürdüğü ilkeleri kullanan Uygulamalı Davranış Analizi (UDA) benimsenmiştir. UDA, sosyal açıdan birey için anlamlı ve toplum için önemli davranışları değiştirmeyi amaçlayan bir yaklaşımdır. Davranışçı yaklaşım, davranışı gözlenebilir ve ölçülebilir çevresel özellikler açısından inceler. UDA, her bireyin kendine özgü bir öğrenme biçimi ve öğrenme geçmişi olduğunu kabul eder. Buradan yola çıkarak UDA, her öğretim ya da davranış yönetim tekniğinin her bireyde aynı başarı ile sonuçlanmayacağı varsayımıyla geliştirilmiştir. Bu nedenle, bireysel farklılıkları dikkate alır. Bu yönüyle programın tasarım yaklaşımıyla uyumludur.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı, bireysel farklılıkları dikkate alan, gözlenebilir ve ölçülebilir hedef ve hedef davranışları içermektedir. Bu kapsamda (a) hedef davranışın belirlenmesi, (b) hedef davranışın ölçülmesi, (c) hedef davranışa ulaşmak için öğretim yöntem ve tekniklerinin belirlenmesi ve uygulanması bu programın üç temel basamağıdır. UDA, programın etkililiğinin sürekli değerlendirilmesi için verilere dayalı olarak öğretimsel kararlar almayı gerektirir. UDA; uygulamalılık, davranışsallık, analitiklik, teknolojiklik, kavramsal olarak sistematiklik, etkililik ve genellenebilirlik özelliklerine sahiptir.

Uygulamalılık: Hedef davranışın sosyal açıdan önemli bir davranış olması anlamına gelmektedir. Bu hedef davranış, "artırılmak" ya da "azaltılmak" istenen bir davranış olabilir. Bu bağlamda sosyal kabul gören uygun davranışların kazandırılması ya da uygun olmayan davranışların azaltılması sağlanabilir.

Davranışsallık: Bireyin değişen ya da değiştirilmesi planlanan davranışının tam olarak "tanımlanabilir", "gözlenebilir" ve "ölçülebilir" olmasını gerektirir. UDA'da "hedef davranışın değişip değişmediği" ve "kimin davranışının değiştiği" gibi sorulara yanıt aranmaktadır. Bu noktada "birey" için hedef davranış belirlenmeli ve bu hedef davranışta değişikliğe yol açacak davranış yönetimi ve öğretim yöntemleri planlanmalı ve uygulanmalıdır.

Analitiklik: Çevresel koşulların davranışın gerçekleşmesi ya da gerçekleşmemesinden sorumlu olduğunu inandırıcı bir biçimde ortaya koymaktır. Davranış "öncesi ya da sonrası koşullar" ile "davranış" arasında işlevsel bir ilişki aranmalıdır.

Teknolojiklik: Uygulamacının yürüttüğü uygulamayı çok açık bir biçimde betimlemesidir. Böylece, uygulamanın bir başkası tarafından kolayca anlaşılabilir ve aynı biçimde uygulanması sağlanabilir. Yenelenebilirlik, teknolojiklik ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.

Kavramsal Olarak Sistematiklik: UDA'nın sistematik biçimde kavramsal bütünlük sağlaması için uygulamaların yenelenebilir olması, o alanda bilgi birikimi sağlaması, davranışçı yaklaşımın ilke ve teknikleriyle ilişkili olması gerekmektedir. Bu sağlanabilirse uygulamacılar kavramsal bütünlüğü elde edilmiş olan uygulamalara kolayca ulaşabilirler.

Etkililik: Değiştirilmesi ya da kazandırılması hedeflenen davranışta istenen değişikliğin / kazanımın elde edilmesi olarak tanımlanır. Uygulamacıların yaptığı uygulamaların etkili olması önemlidir. Bunun yanı sıra, uygulama sonunda bireyde gerçekleşen davranış değişikliğinin sosyal açıdan anlamlı olması da dikkate alınmalıdır.

Genellenebilirlik: Gerçekleşen davranış değişikliğinin öğretim sonrasında farklı ortamlar, kişiler, araç-gereçler ve durumlar ile sürdürülebilmesidir. Genellenebilirlik, öğretim ve davranış planlarının vazgeçilmez bir unsurudur. Bu özellik sağlandığında özel eğitimin en genel amacı olan "bireylerin olabildiğince bağımsız yaşamaları" amacına ulaşılmış olur.

UDA, bu özellikleriyle evrensel tasarım ilkeleriyle örtüşmektedir. Evrensel tasarım; içerik, ortam ile öğretimi bireyselleştirmeyi ve uyarlama ile birlikte her durumda mümkün olduğu kadar çok bireyin kullanılmasını amaçlayan bir süreçtir. Evrensel tasarımın kişiye uygun esnek programlar sağlaması ve eğitim ortamını tüm bireyler için ulaşılabilir kılması, nitelikli bir eğitim ve öğretim sürecini beraberinde getirmektedir.

UDA ve evrensel tasarımda uygulamacı ve öğrenciden beklenen bazı rol ve sorumluluklar vardır. UDA'da öğrencinin çalışmaya dikkatini yöneltmesi, yönergeler doğrultusunda davranışı gerçekleştirilmesi, edindiği davranışı sürdürmesi ve genellemesi beklenir. Uygulamacıların da öğrenciden beklenen rol ve sorumlulukları dikkate alarak öğretimde edinim, akıcılık, kalıcılık ve genellemeyi oluşturan "öğrenmenin aşamaları"na göre öğretimi planlaması, uygulaması ve değerlendirmesi gerekir. Uygulamacı, öğrenmenin aşamalarına göre planlama yaparken öğretim yöntem ve teknikleri, ipucu, pekiştirme, kayıt tutma ve değerlendirme gibi UDA'nın temel ilkelerine yer vermelidir.

3. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Uygulamalı Davranış Analizi temelli değerlendirme yapabilmek için öncelikle hedef becerinin belirlenmesi gerekir. Bunu izleyen şekilde değerlendirme; öğretim öncesi, öğretim süreci ve öğretim sonrası olmak üzere üç aşamada yapılır.

Hedef Becerilerin Belirlenmesi

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ile ilgili öğretime başlanmadan önce kontrol listesi (EK 1) kullanılarak öğrenci ya da öğrencilerin var olan performansının değerlendirilmesi gerekir. Kontrol listesi öğrencinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine ilişkin performansının belirlenmesine ve buna dayalı olarak bireyselleştirilmiş eğitim programının hazırlanmasına yardımcı olacaktır.

Öğretim Sürecinde Ölçme ve Değerlendirme

Öğretim Öncesi Değerlendirme (Ön): Başlama Düzeyi Belirleme

Bu bölümde, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde yer alan zincirleme becerilerin ölçülmesi için beceri analizi kaydı ve araç-gereç tanıma, materyal seçimi gibi tek basamaklı davranışların ölçülmesi için ayrık deneme kaydı ve bu kayıtların grafiklendirilmesi örneklerle açıklanmıştır.

Zincirleme Becerilerin Ölçülmesi

Öğrenciyle öğretime başlamadan önce onun programında yer alan becerilerde başlama düzeyi verileri toplanır. Başlama düzeyi verilerinin genellikle öğretim öncesinde ve üç oturum üst üste toplanması önerilmektedir.

Bu derste öğrenci ya da öğrencilerin öğrenmesinin hedeflendiği bazı beceriler zincirleme becerilerdir. Dolayısıyla öğrenci için belirlenen hedef davranış zincirleme bir beceri olduğundan beceri analizi kaydı tekniği kullanılarak öğrencinin performansı gerek başlama düzeyinde gerekse öğrenme sürecinde değerlendirilmelidir. Zincirleme beceriler birden fazla basamağı içeren becerilerdir. Örneğin izin isteme, yemek yerken görgü kurallarına uyma, çevreyi temiz tutma gibi beceriler birden fazla basamak içerir.

Beceri Analizi Kaydı: Öğretilmesi planlanan hedef davranış belirlendikten sonra becerinin analizi oluşturulur. Beceri analizi öğretilmek istenen becerilerin çocuğun özelliğine göre küçük adımlara bölünmesi işidir. Beceri analizi aracılığı ile öğrencinin beceride ilerlemesine ilişkin veri toplanabilir.

ÖRNEK BECERİ ANALİZİ VERİ KAYIT FORMU

Öğrencinin Adı-Soyadı:

Hedef davranış :

Hedef uyaran :

Evre : Başlama düzeyi

Oturum Tarihi	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Beceri Basamakları	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....	.../.../.....
Sofraya yemek yiyecek olanlarla birlikte oturur.										
Yemeğe herkesle birlikte başlar.										
Tabağına yiyeceği kadar yemek alır.										
Sofrada ağız ve elleri kirlendiğinde peçete kullanır.										
Yemek yerken konuşmaktan kaçınır.										
Yemeği yapana teşekkür eder, "Güzel olmuş, elinize sağlık!" ifadesini söyler.										
Yiyeceğini / içeceğini oturarak yer / içer.										
Yemek yiyenlere "Afiyet olsun" ifadesini söyler.										
Bağımsız Gerçekleşen Basamak Sayısı										
Bağımsız Gerçekleşen Basamak Yüzdesi										

* $Bağımsız\ gerçekleşen\ basamak\ yüzdesi = \frac{Öğrencinin\ doğru\ gerçekleştirdiği\ basamak\ sayısı}{Beceri\ analizindeki\ toplam\ basamak\ sayısı} \times 100$

Veri toplama formunu kullanırken çocuğun bağımsız olarak gerçekleştirdiği basamaklar (+), gerçekleştirmediği basamaklar ise (-) biçiminde işaretlenir. Beceri analizi kaydı tekniğini kullanırken iki farklı yol ile değerlendirme yapılabilir. İzleyen bölümde bu yollara ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

Tek Fırsat Tekniği: Öncelikle performans alınacak ortam bireye uygun şekilde (ses, ışık, masa vb.) düzenlenmelidir. Performans alımında kullanılacak araçlar ve veri toplama formu öğretmenin yakınında bulunmalıdır. Tek fırsat tekniği ile performans düzeyi belirleme aşamasında aşağıdaki basamaklar izlenir:

1. Öğrenciye beceri yönergesi ya da hedef uyaran sunulur. Örneğin "Yemek yerken görgü kurallarına uy!" denir.
2. Öğrencinin yemek boyunca uygun tepkileri vermesi beklenir.
3. Öğrencinin doğru olarak sergilediği beceri basamağının karşısına "+" işareti konur.
4. Öğrencinin yanlış olarak sergilediği ya da tepkide bulunmadığı beceri basamağının karşısına "-" işareti konur, diğer basamaklara "-" verilerek değerlendirme sona erdirilir.

Çok Fırsat Tekniği: Çok fırsat tekniğinde de öncelikle performans alınacak ortam bireye uygun şekilde (ses, ışık, masa vb.) düzenlenmelidir. Performans alımında kullanılacak araçlar ve veri toplama formu öğretmenin yakınında bulunmalıdır. Çok fırsat tekniği ile performans düzeyi belirleme aşamasında aşağıdaki basamaklar izlenir:

1. Öğrenciye beceri yönergesi ya da hedef uyaran sunulur. Örneğin "Yemek yerken görgü kurallarına uy!" denir.
2. Öğrencinin yemek boyunca uygun tepkileri vermesi beklenir.
3. Doğru tepki verdiyse veri toplama formuna "+" işareti konur.
4. Öğrencinin yanlış olarak sergilediği ya da tepkide bulunmadığı beceri basamağının karşısına "-" işareti konur ve bu basamak öğretmen tarafından gerçekleştirilir.
5. Beceri analizindeki tüm basamaklar için bu süreç tekrarlanır.

Dinî Kavram ve İfadelere İlişkin Bilgi Düzeyinin Ölçülmesi

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programında dinî kavram ve ifadelerle ilişkin hedefler yer almaktadır. Bu beceriler tek basamaklıdır. Dinî kavram ve ifadelerle ilişkin ilgili bir hedef belirlendiğinde bu hedefle ilgili ayırık denemelerle kayıt tekniği kullanılmalıdır.

Ayrık Deneme Kaydı: Tek basamaklı davranışları kaydetmek için kullanılan bir kayıt tekniğidir. Bu kayıt tekniğinde öncelikle performans alınacak ortam bireye uygun şekilde (ses, ışık, masa vb.) düzenlenmelidir. Performans alımında kullanılacak araçlar, çoğunlukla öğretmenin kullandığı eli tarafında, masanın yanındaki daha alçak bir masada ve veri toplama formu da yakınında bulunmalıdır. Ayrık deneme kayıt tekniği ile performans düzeyi belirleme aşamasında şu basamaklar izlenir:

1. Öğrenciye beceri yönergesi ya da hedef uyaran sunulur. Örneğin "İslam'ın şartlarını söyle!" yönergesi verilir.
2. Öğrencinin tepkide bulunması için 4-5 saniye beklenir.
3. Öğrencinin doğru tepkileri için veri toplama formuna "+" işareti konur.
4. Öğrencinin yanlış tepkileri ya da tepkide bulunmama durumu için veri toplama formuna "-" işareti konur.

ÖRNEK AYRIK DENEME KAYIT FORMU

"....." AYRIK DENEME KAYDI FORMU

Öğrencinin Adı-Soyadı :

Öğretmen :

Hedef Davranış :

Evre :

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Deneme	Dinimizdeki başlıca ibadetleri söyle
1	Kelime-i şehadet getirmek										
2	Namaz kılmak										
3	Oruç tutmak										
4	Hacca gitmek										
5	Zekât vermek										
Toplam Tepki Sayısı											
Tepki Yüzdesi											

* Öğrencinin performansına uygun olarak örnek durumlar farklılaştırılabilir. Form uyarlanabilir.

Öğretim Sırasında Değerlendirme (Süreç)

Öğretim süreci içerisinde öğrenci performansının değerlendirilmesi gerekir. Örneğin bir beceri öğretirken öğrenciye ipuçları ya da yardım sağlanıyorsa ve İslam'ın şartlarını söyleme davranışı hafta içinde 5 kez çalışılıyorsa bunlardan birinde, aynı başlama düzeyi verisi toplanırken yapıldığı gibi, değerlendirme verisi toplanmalıdır. Bu veriler hem öğrencinin öğretim sırasındaki ilerlemelerini hem de seçilen öğretim tekniğinin etkili olup olmadığını gösterecektir. Bunun için İslam'ın Şartlarını Söyleme Veri Kayıt formu kullanılabilir. Evre "öğretim evresi" olarak belirtilir.

Öğretim Sonrası Değerlendirme (Son): İzleme

Öğretim tamamlandıktan birkaç hafta sonra öğrencinin beceriyi bağımsız olarak gerçekleştirip gerçekleştirmediğini değerlendirmek, bir başka deyişle kalıcılığın sağlanıp sağlanmadığını izlemek gerekir. Üç ila beş hafta sonra bunun yapılması önerilir. İzleme sırasında yine, başlama düzeyi verisi toplama başlığının altında anlatıldığı şekilde, veri toplanır. Evre "izleme evresi" olarak belirtilir.

Verilerin Grafiğe Aktarılması

UDA temelli programlarda öğrencinin ilerlemeleri grafiklerle takip edilir. Bir grafikte dikey ekseninde doğru davranış sayısı, yüzdesi ya da oranına ilişkin veriler (beceri yüzdesi); yatay ekseninde ise oturumlar yer alır. Aşağıdaki örnekte bir öğrenciye ait veri kayıtları ve bu verilere bağlı olarak çizilen grafik yer almaktadır. Grafik çizimi için bilgisayarda bir grafik programı kullanılabileceği gibi milimetrik kâğıt kullanılarak grafik elle de çizilebilir.

ÖRNEK BECERİ ANALİZİ VERİ KAYIT FORMU

"....." BECERİ ANALİZİ VERİ KAYIT FORMU

Öğrencinin Adı-Soyadı :

Hedef Davranış : Yemek yerken görgü kurallarına uyar.

Evre : 1-2-3

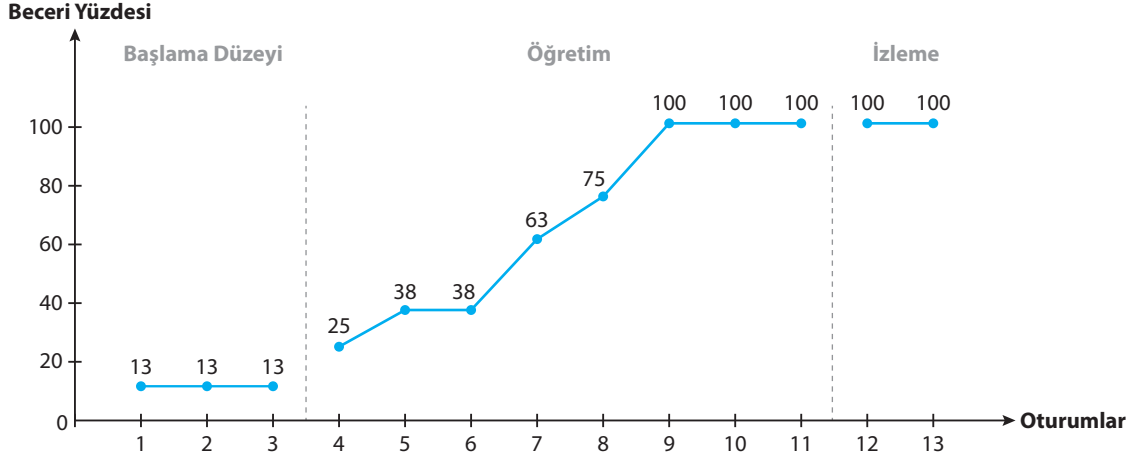
Öğretim : 4-5-6-7-8-9-11

İzleme : 9 (3 hafta sonra)-10 (5 hafta sonra)

Öğretmen :

Oturum Tarihi		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
		1/3/2017	2/3/2017	2/3/2017	9/3/2017	16/3/2017	23/3/2017	30/3/2017	6/4/2017	13/4/2017	20/4/2017	27/4/2017	11/8/2017	18/8/2017
1	Sofraya yemek yiyecek olanlarla birlikte oturur.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
2	Yemeğe herkesle birlikte başlar.	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
3	Tabağına yiyeceği kadar yemek alır.	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+
4	Sofrada ağız ve elleri kirlendiğinde peçete kullanır.	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+
5	Yemek yerken konuşmaktan kaçınır.	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+
6	Yemeği yapana teşekkür eder, "Güzel olmuş, elinize sağlık!" ifadesini söyler.	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+
7	Yiyeceğini / içeceğini oturarak yer / içer.	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+
8	Yemek yiyenlere "Afiyet olsun!" ifadesini söyler.	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+
Bağımsız Gerçekleşen Basamak Sayısı		1	1	1	2	3	3	5	6	8	8	8	8	8
Bağımsız Gerçekleşen Basamak Yüzdesi		13	13	13	25	38	38	63	75	100	100	100	100	100

* Bağımsız gerçekleşen basamak yüzdesi = Öğrencinin doğru gerçekleştirdiği basamak sayısı/Beceri analizindeki toplam basamak sayısı X 100

Şekil 1. Yemek Yerken Görgü Kurallarına Uyuma

Not: Haftada üç öğretim oturumu, bir değerlendirme oturumu yapılmıştır. Öğretim 24 oturumda gerçekleşmiştir.

4. UYGULAMADA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin belirli bir uyarana dikkatini toplama, ayırt etme, uzun ve kısa süreli bellekte bilgileri toplama ve kullanma, öğrenilmiş bir bilgiyi farklı ortamlarda ve durumlarda kullanma, problem çözme, dil gelişiminde yaşıtlarına göre gecikme, yetersizlikten etkilenme derecesine bağlı olarak dili anlama, telaffuz ve konuşmada akıcılık, sosyal etkileşim ve iletişim kurma, dili işlevsel kullanma, arkadaş edinme ve sürdürmede çektikleri güçlük nedeniyle sistematik öğretim düzenlemelerine gereksinimleri vardır. Bu öğrenme özelliklerinin yanı sıra, orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerde kendini yaralama, vurma, ısırma, öfke nöbetleri gibi uygun olmayan davranış özellikleri görülebilmektedir.

Öğretmenlerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin içeriğinde yer alan becerilerin öğretimini, programın temel yaklaşımı olan UDA'nın önerdiği aşağıdaki ilkelere göre gerçekleştirmesi beklenmektedir:

1. Öğretilecek davranışın / becerinin analiz edilmesi ve tanımlanması
2. Öğrencinin beceride yapabildiklerinin sürekli ve doğrudan ölçülmesi
3. Öğretim süresince öğrencinin aktif olması için fırsatlar sağlanması
4. Öğrenci davranışlarına anında ve sistematik dönütler verilmesi
5. Öğrenci davranışlarının uyarılarla kontrolü sürecinde öğretim amaçlı ipuçları ya da yardımlardan doğal uyarılara geçişin sağlanması
6. Yeni öğrenilen becerilerin yeni materyal, durum ve ortamlara genellenebilmesi için ilgili stratejilerin uygulanması

Bu ilkeler doğrultusunda orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin öğrenme ve davranış özellikleri ile gereksinimleri göz önünde bulundurularak bire bir ve küçük grup düzenlemelerinde programın öğrencinin özelliklerine uygun şekilde bireyselleştirilmesi gereklidir. Bu süreçte aşağıda kısaca belirtilen iki noktaya dikkat edilmesi önemlidir:

1. Uygulamacı, bu programdan seçilen ve öğrencinin BEP'te hedeflenen kavram ve beceriler için kavram ve beceri analizi yapmalıdır. Yapılan bu analizler veri kayıt formlarına dönüştürülmelidir.

2. Uygulamacı, hedef davranışların öğretiminde öğrenmenin aşamaları olan edinim, akıcılık, kalıcılık ve genellemeye ilişkin amaç belirlemeli ve öğretimi planlamalıdır.

Öğrenmenin birinci aşaması olan edinim, öğrencinin daha önce yapamadığı bir davranış ya da beceriyi belli bir doğrulukta yapar hale gelmesidir. Öğrencinin bir davranışı ya da beceriyi edinim aşamasında öğrenmesi; daha bağımsız olması, güvenliği ve yaşam kalitesinin artması açısından önemlidir. Edinim aşamasına ilişkin "Öğrenci İslam'ın şartlarını söyler." örneği verilebilir.

Akıcılık, yeni öğrenilmiş bir davranış ya da davranış zincirini öğrencinin hızlı ve kolay biçimde yapmasıdır. Akıcılıktan söz edebilmek için davranışın edinim aşamasında belli bir doğruluk düzeyinde yerine getiriliyor olması gerekmektedir. Akıcılık aşamasına ilişkin "Öğrenci en fazla 3 saniye içinde İslam'ın şartlarını söyler." örneği verilebilir.

Kalıcılık, öğretim sona erdikten sonra da öğrencinin performansının sürmesidir. Kalıcılık sağlanabilirse öğretim koşulları olmaksızın öğrenci öğrendiklerini halen sergileyebiliyor durumda olur. Bir başka deyişle uygulamacı öğretim zamanında daha önce öğretilen bir davranış ya da becerinin öğretime geri dönmek yerine yeni beceri ya da davranışların öğretime yer verebilir. Örneğin "Öğrenci öğretim bittikten bir, üç ve beş hafta sonra İslam'ın şartlarını söyler." şeklinde kalıcılık amacı yazılabilir.

Genelleme, öğrencinin öğretim koşulları dışında diğer koşullarda (farklı araç-gereçler, ortam, kişi, durum) da öğrendiklerini sergileyebilmesidir. Bir başka deyişle öğrencinin öğrendiği bilgi, beceri ve davranışları günlük yaşamında kullanmasıdır. Bu aşamaya ilişkin "Öğrenci ailesinden biri sorduğunda İslam'ın şartlarını söyler." örneği verilebilir. Kalıcılık ve genellemenin sağlanmasında aileyle iş birliği önemlidir. Uygulamacı mutlaka aileyle iş birliği içinde olmalıdır.

Öğrenme-öğretme sürecinde yararlanılabilecek etkinlik örneklerine programın sonunda yer alan ders planlarında yer verilmiş, ölçme ve değerlendirme için çeşitli önerilerde bulunulmuştur. Uygulamada bu etkinliklerin yanı sıra, programın felsefesine uygun şekilde bireysel farklılıklara duyarlı ve esnek olmak koşuluyla uygulamacılar da yeni etkinlikler geliştirmelidir.

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

Orta-ağır zihinsel engeli ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere yönelik geliştirilen III. Kademe Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı, bu öğrencilerde dinî konular ile yaşadıkları hayat arasında bağlantı kurabilecek şekilde tavır ve tutum geliştirmeyi ve onlara bu doğrultuda ilgili bilgi, becerilerin ve davranışları kazandırmayı amaçlamaktadır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı üç kademedен oluşmaktadır. Üçüncü Kademe Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programında beş öğrenme alanı yer almaktadır. Bu öğrenme alanları: İslam'ın Şartları ve İman Esasları, İslam Dininin Öğütlediği Güzel Davranışlar, İslam Dininin Sakınılmasını İstediği Bazı Davranışlar, Millî ve Manevi Değerlerimiz, Görgü Kurallarıdır.

1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

Şekil 2. III. Kademe Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı Öğrenme Alanları

İslam'ın Şartları ve İman Esasları: Bu öğrenme alanında öğrencilerin imanın anlamıyla birlikte imanın ve İslam'ın şartlarının neler olduğunu ifade etmeleri hedeflenmektedir.

İslam Dininin Öğütlediği Güzel Davranışlar: Bu öğrenme alanında öğrencilerin dinimizin öğütlediği bazı güzel davranışları ifade etmeleri ve doğru söyleme, derslerine çalışma, sabırlı ve güler yüzlü olma gibi davranışları kazanmaları hedeflenmektedir.

İslam Dininin Sakınılmasını İsteddiği Bazı Davranışlar: Bu öğrenme alanında öğrencilerin israf ve savurganlıktan uzak durmalarını sağlayacak hedef ve hedef davranışların kazandırılması amaçlanmaktadır.

Millî ve Manevi Değerlerimiz: Bu öğrenme alanında öğrencilerin millî ve manevi değerlerimizden; vatan, bayrak, şehit ve gazi gibi kavramlarla ilgili hedef ve hedef davranışları kazanmaları amaçlanmaktadır.

Görgü Kuralları: Bu öğrenme alanında öğrencilerin yemekte, konuşmada, izin istemede, kılık kıyafette, ziyaretlerde ve diğer bazı durumlarda uyulması gereken görgü kurallarını kazanmaları hedeflenmektedir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programında **Kademe, Öğrenme Alanı, Hedef**e ilişkin kodlamada aşağıdaki sistematik izlenmiştir.

2. HEDEFLERİN YAPISI

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programında yer alan öğrenme alanları; İslam'ın Şartları ve İman Esasları, İslam Dininin Öğütlediği Güzel Davranışlar, İslam Dininin Sakınılmasını İsteddiği Bazı Davranışlar, Millî ve Manevi Değerlerimiz, Görgü Kuralları öğrenme alanları olmak üzere beş öğrenme alanından oluşmaktadır. Bu öğrenme alanlarının altında hedefler ve hedef davranışlar yer almaktadır. Programda yer alan hedef ve hedef davranışlar, UDA yaklaşımının temel ilkelerinden biri olan gözlenebilirlik ve ölçülebilirlik dikkate alınarak yapılandırılmıştır.

Tablo 1. Öğretim Programının Öğrenme Alanları, Hedef ve Hedef Davranış Sayıları

Öğrenme Alanları	Hedef Sayıları	Hedef Davranış Sayıları
İslam'ın Şartları ve İman Esasları	4	17
İslam Dininin Öğütlediği Güzel Davranışlar	2	15
İslam Dininin Sakınılmasını İsteddiği Bazı Davranışlar	1	5
Millî ve Manevi Değerlerimiz	4	12
Görgü Kuralları	6	35
Toplam	17	84

Tablo 2. Hedeflerin Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı

Öğrenme Alanları	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor	Toplam
İslam'ın Şartları ve İman Esasları	4	–	–	4
İslam Dininin Öğütlediği Güzel Davranışlar	2	2	–	4
İslam Dininin Sakınılmasını İsteddiği Bazı Davranışlar	1	1	–	2
Millî ve Manevi Değerlerimiz	4	2	–	6
Görgü Kuralları	6	6	2	14
Toplam	17	11	2	30

* Bazı hedeflerin hem bilişsel, hem duyuşsal hem de psikomotor alana karşılık gelmesinden dolayı toplamda Tablo 1. in toplam hedeflerinden fazla hedef görülmektedir.

3. HEDEF, HEDEF DAVRANIŞLAR VE AÇIKLAMALAR

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
İslam'ın Şartları ve İman Esasları	3.1.1. İslam'ın şartlarını söyler.	1.1. İslam'ın şartının beş olduğunu söyler. 1.2. İslam'ın şartlarından birinin Kelime-i Şehadet olduğunu söyler. 1.3. İslam'ın şartlarından birinin namaz olduğunu söyler. 1.4. İslam'ın şartlarından birinin oruç olduğunu söyler. 1.5. İslam'ın şartlarından birinin zekât olduğunu söyler. 1.6. İslam'ın şartlarından birinin hac olduğunu söyler.	Ayrık denemelerle öğretim Sabit bekleme süreli öğretim yöntemi Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
	3.1.2. İmanın anlamını ifade eder.	2.1. İmanın Allah'ın var ve bir olduğuna inanmak olduğunu söyler. 2.2. İmanın Hz. Muhammed (s.a.v.)'in peygamber olduğuna inanmak olduğunu söyler.	Ayrık denemelerle öğretim Sabit bekleme süreli öğretim yöntemi Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
	3.1.3. İmanın temel esaslarını ifade eder.	3.1. İman esaslarının altı olduğunu söyler. 3.2. İmanın temel esaslarından birinin Allah'a inanmak olduğunu söyler. 3.3. İmanın temel esaslarından birinin meleklerle inanmak olduğunu söyler. 3.4. İmanın temel esaslarından birinin kitaplara inanmak olduğunu söyler. 3.5. İmanın temel esaslarından birinin peygamberlere inanmak olduğunu söyler. 3.6. İmanın temel esaslarından birinin ahirete inanmak olduğunu söyler. 3.7. İmanın temel esaslarından birinin kadere inanmak olduğunu söyler.	Ayrık denemelerle öğretim Sabit bekleme süreli öğretim yöntemi Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
	3.1.4. Fatıha suresini okur ve anlamını söyler.	4.1. Fatıha suresini okur. 4.2. Fatıha suresinin anlamını söyler.	Model olma Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
Açıklamalar	Öğrenci için öncelikle (yakından uzağa) gereksinimler doğrultusunda program sonundaki kontrol listesinden hedef davranışlar seçilmelidir. "İslam'ın şartları ve iman esasları" öğrenme alanı için kullanılacak araç-gereç ve materyaller hedef davranışa uygun olarak seçilmelidir. "İslam'ın şartları ve iman esasları" öğrenme alanı için okul-ev iş birliği kurulması, bir başka deyişle aile iş birliği kurulması; öğretimin etkililiği, öğrenmenin kalıcılığı ve genelmesi için önemlidir. "İslam'ın şartları ve iman esasları" öğrenme alanı için aileye günlük yaşamda oluşabilecek fırsatları öğretimi amaçlı olarak kullanmaları konusunda rehberlik edilmelidir.			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
İslam Dini'nin Öğütlediği Güzel Davranışlar	<p>1.1. İslam dininin doğru sözü olmayı öğütlediğini söyler.</p> <p>1.2. İslam dininin yardımsever olmayı öğütlediğini söyler.</p> <p>1.3. İslam dininin sözünde durmayı öğütlediğini söyler.</p> <p>1.4. İslam dininin adaletli davranmayı öğütlediğini söyler.</p> <p>1.5. İslam dininin büyüklere saygılı olmayı öğütlediğini söyler.</p> <p>1.6. İslam dininin affedic olmayı öğütlediğini söyler.</p> <p>1.7. İslam dininin çalışkan olmayı öğütlediğini söyler.</p> <p>1.8. İslam dininin sabırlı olmayı öğütlediğini söyler.</p> <p>1.9. İslam dininin güler yüzlü olmayı öğütlediğini söyler.</p> <p>2.1. Konuşurken doğruyu söyler.</p> <p>2.2. Derslerine çalışır.</p> <p>2.3. Zor durumlar karşısında sabırlı davranır.</p> <p>2.4. İnsanlara karşı güler yüzlü olur.</p> <p>2.5. İnsanlara yardım eder.</p> <p>2.6. Çöpleri çöp kutusuna atar.</p> <p>3.2.1. İslam dininin öğütlediği bazı güzel davranışları ifade eder.</p>	<p>1.1. İslam dininin doğru sözü olmayı öğütlediğini söyler.</p> <p>1.2. İslam dininin yardımsever olmayı öğütlediğini söyler.</p> <p>1.3. İslam dininin sözünde durmayı öğütlediğini söyler.</p> <p>1.4. İslam dininin adaletli davranmayı öğütlediğini söyler.</p> <p>1.5. İslam dininin büyüklere saygılı olmayı öğütlediğini söyler.</p> <p>1.6. İslam dininin affedic olmayı öğütlediğini söyler.</p> <p>1.7. İslam dininin çalışkan olmayı öğütlediğini söyler.</p> <p>1.8. İslam dininin sabırlı olmayı öğütlediğini söyler.</p> <p>1.9. İslam dininin güler yüzlü olmayı öğütlediğini söyler.</p> <p>2.1. Konuşurken doğruyu söyler.</p> <p>2.2. Derslerine çalışır.</p> <p>2.3. Zor durumlar karşısında sabırlı davranır.</p> <p>2.4. İnsanlara karşı güler yüzlü olur.</p> <p>2.5. İnsanlara yardım eder.</p> <p>2.6. Çöpleri çöp kutusuna atar.</p>	<p>Ayrık denemelerle öğretim</p> <p>Sabit bekleme süreli öğretim yöntemi</p> <p>Eş zamanlı ipuçuyla öğretim yöntemi</p> <p>Model olma</p> <p>Aşamalı yardım ile öğretim yöntemi</p> <p>Etkinlik çizelgesi</p> <p>Sosyal öykü</p>	<p>Davranış kayıt formu</p> <p>Ayrık deneme kaydı</p> <p>Beceri analizi formu</p> <p>Beceri analizi kaydı</p> <p>Davranış kayıt formu</p> <p>Ayrık deneme kaydı</p>
Açıklamalar	<p>Öğrenci için öncelikle (yakından uzağa) gereksinimler doğrultusunda program sonundaki kontrol listesinden hedef davranışlar seçilmelidir.</p> <p>Bu alandaki hedef davranışlar için hedef davranışın bilişsel, duyuşsal ve psikomotor yönü dikkate alınmalıdır.</p> <p>"İslam dininin öğütlediği güzel davranışlar" öğrenme alanı için kullanılabilecek araç-gereç ve materyaller hedef davranışa uygun olarak seçilmelidir.</p> <p>"İslam dininin öğütlediği güzel davranışlar" öğrenme alanı için okul-ev iş birliğini sağlanması, bir başka deyişle aile iş birliği kurulması, öğretimin etkililiği, öğrenmenin kalıcılığı ve genellemesi için önemlidir.</p> <p>"İslam dininin öğütlediği güzel davranışlar" öğrenme alanı için aileye günlük yaşamda oluşabilecek fırsatları öğretim amaçlı olarak kullanmaları konusunda rehberlik edilmelidir.</p>			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
İslam Dini'nin Sakınılmasını İstedığı Bazı Davranışlar	<p>1.1. Lüzumsuz yanan lambayı söndürür.</p> <p>1.2. Boşa akan musluğu kapatır.</p> <p>1.3. Parasını biriktirir.</p> <p>1.4. Parasını gerekli yerlere harcar.</p> <p>1.5. Zamanını verimli şekilde değerlendirir.</p> <p>3.3.1. İsraf ve savurganlıktan uzak durur.</p>	<p>1.1. Lüzumsuz yanan lambayı söndürür.</p> <p>1.2. Boşa akan musluğu kapatır.</p> <p>1.3. Parasını biriktirir.</p> <p>1.4. Parasını gerekli yerlere harcar.</p> <p>1.5. Zamanını verimli şekilde değerlendirir.</p>	<p>Aşamalı yardımla öğretim yöntemi</p> <p>İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim yöntemi</p> <p>Etkinlik çizelgesi</p>	<p>Davranış kayıt formu</p> <p>Ayrık deneme kaydı</p>
Açıklamalar	<p>Öğrenci için öncelikle (yakından uzağa) gereksinimler doğrultusunda program sonundaki kontrol listesinden hedef davranışlar seçilmelidir. Bu alandaki hedef davranışlar için hedef davranışın bilişsel, duyuşsal ve psikomotor yönü dikkate alınmalıdır.</p> <p>"İslam dininin sakınılmasını istediği bazı davranışlar" öğrenme alanı için kullanılacak araç-gereç ve materyaller hedef davranışa uygun olarak seçilmelidir.</p> <p>"İslam dininin sakınılmasını istediği bazı davranışlar" öğrenme alanı için okul-ev iş birliğini sağlanması, bir başka deyişle aile iş birliği kurulması; öğretimin etkililiği, öğrenmenin kalıcılığı ve genellemesi için önemlidir.</p> <p>"İslam dininin sakınılmasını istediği bazı davranışlar" öğrenme alanı için aileye günlük yaşamda oluşabilecek fırsatları öğretim amaçlı olarak kullanmaları konusunda rehberlik edilmelidir.</p>			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Millî ve Manevî Değerlerimiz	3.4.1. Vatanımızı tanıır.	1.1. Vatanımızın adının Türkiye olduğunu söyler. 1.2. Vatanımızı harita üzerinde gösterir / ayırt eder. 1.3. Vatanımızı sevdiğini söyler. 1.4. Vatan sevgisinin imandan olduğunu söyler. 2.1. Bayrağımızın renginin kırmızı olduğunu söyler. 2.2. Görseller arasından bayrağımızı gösterir / ayırt eder. 2.3. Bayrağımızdaki sembollerin ay ve yıldız olduğunu söyler. 2.4. Bayrağımızı sever ve ona saygı gösterir.	Ayrık denemelerle öğretim yöntemi Sabit bekleme süreli öğretim yöntemi Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
	3.4.2. Bayrağımızı tanıır.	3.1. Allah yolunda ve vatan savunmasında mücadele ederken canını verenlere şehit dendiğini söyler. 3.2. Allah yolunda ve vatan savunmasında mücadele edip sağ kalanlara gazi dendiğini söyler.	Ayrık denemelerle öğretim Sabit bekleme süreli öğretim yöntemi Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
	3.4.3. Şehit ve gazinin kime dendiğini söyler.	4.1. Şehitlerimize dua eder, onları rahmetle anar. 4.2. Gazilerimize teşekkür eder, saygı gösterir.	Ayrık denemelerle öğretim Sabit bekleme süreli öğretim yöntemi Eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemi	Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
	3.4.4. Şehit ve gazilerimize karşı görevlerimizi söyler.		Model olma Aşamalı yardımla öğretim yöntemi	Beceri analizi formu Beceri analizi kaydı Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı
Açıklamalar	<p>Öğrenci için öncelikle (yakından uzağa) gereksinimler doğrultusunda program sonundaki kontrol listesinden hedef davranışlar seçilmelidir.</p> <p>"Millî ve manevî değerlerimiz" öğrenme alanı için kullanılacak araç-gereç ve materyaller hedef davranışa uygun olarak seçilmelidir.</p> <p>"Millî ve manevî değerlerimiz" öğrenme alanı için okul-ev iş birliğini sağlamak, bir başka deyişle aile iş birliği kurulması; öğretimin etkililiği, öğrenmenin kalıcılığı ve genellemesi için önemlidir.</p> <p>"Millî ve manevî değerlerimiz" öğrenme alanı için aileye günlük yaşamda oluşabilecek fırsatları öğretme amaçlı olarak kullanmaları konusunda rehberlik edilmelidir.</p>			

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları
Görgü Kuralları	3.5.1. Yemek yerken görgü kurallarına uyar.	<p>1.1. Sofraya yemek yiyecek olanlarla birlikte oturur.</p> <p>1.2. Yemeğe herkesle birlikte ve besmele ile başlar.</p> <p>1.3. Tabacağına yiyeceği kadar yemek alır.</p> <p>1.4. Sofrada ağzı ve elleri kirlendiğinde peçete kullanır.</p> <p>1.5. Yemek yerken konuşmaktan kaçınır.</p> <p>1.6. Yemeği yapana teşekkür eder, "Güzel olmuş, elinize sağlık!" ifadesini söyler.</p> <p>1.7. Yiyeceğini / içeceğini oturarak yer / içer.</p> <p>1.8. Yemeğini bitirince "Elhamdülillah" der.</p> <p>1.9. Yemek yiyenlere "Afiyet olsun." ifadesini söyler.</p>	<p>İpucunun giderek azaltılmasıyla öğretim yöntemi</p> <p>Aşamalı yardımla öğretim yöntemi</p>	<p>Beceri analizi formu</p> <p>Beceri analizi kaydı</p> <p>Davranış kayıt formu</p> <p>Ayrıık deneme kaydı</p>
		<p>2.1. Başkası konuşurken dinler.</p> <p>2.2. Başkalarının konuşması sonlanınca konuşmaya başlar.</p> <p>2.3. Büyüklelerinin yanında alçak sesle konuşur.</p> <p>2.4. Derste öğretmeninden söz isteyerek konuşur.</p> <p>2.5. Konuşma sırasında nezaket kurallarına uyar.</p> <p>2.6. Toplu ortamlarda ortama uygun bir ses tonuyla konuşur.</p>	<p>Model olma</p> <p>Aşamalı yardımla öğretim yöntemi</p> <p>Sosyal öykü</p>	<p>Beceri analizi formu</p> <p>Beceri analizi kaydı</p> <p>Davranış kayıt formu</p> <p>Ayrıık deneme kaydı</p>
		<p>3.1. Anne-baba ve kardeşinin odasına izin alarak girer.</p> <p>3.2. Anne, baba ve kardeşlerinin eşyalarını izin alarak kullanır.</p> <p>3.3. Bir yere giderken, evden çıkarken anne-babasından izin alır.</p> <p>3.4. Başkasının evine girmeden önce zili çalarak kendisini tanıtır.</p> <p>3.5. Sınıfı kapıyı vurup öğretmeninden izin alarak girer.</p> <p>3.6. Arkadaşının malzemesini izin alarak kullanır.</p>	<p>Model olma</p> <p>Aşamalı yardımla öğretim yöntemi</p> <p>Sosyal öykü</p>	<p>Beceri analizi formu</p> <p>Beceri analizi kaydı</p> <p>Davranış kayıt formu</p> <p>Ayrıık deneme kaydı</p>
		<p>4.1. Sade, uyumlu ve temiz giyinir.</p> <p>4.2. Bedenine uygun elbise giyer.</p> <p>4.3. Oturuş ve kalkışına dikkat eder.</p> <p>4.4. Saçlarını tarar.</p> <p>4.5. Ayakkabılarını boyar ya da siler.</p>	<p>Model olma</p> <p>Aşamalı yardımla öğretim yöntemi</p> <p>Sosyal öykü</p>	<p>Beceri analizi formu</p> <p>Beceri analizi kaydı</p>
		3.5.4. Kılık-kıyafette görgü kurallarına uyar.		

Öğrenme Alanı	Hedef	Hedef Davranışlar	Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Önerilen Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Araçları	
Görüş Kuralları	3.5.5. Ziyaretlerde görgü kurallarına uyar.	5.1. Akrabalarını, komşularını ailesiyle beraber ziyaret eder.	Model olma Sosyal öyküler	Beceri analizi formu Beceri analizi kaydı Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı	
		5.2. Ziyarete gelenleri güler yüzle karşılar ve "Buyurun!" der.			
		5.3. Akrabalarının, komşularının hatırlarını sorar.			
		5.4. Hasta olan tanıdıklarını ailesiyle birlikte ziyaret eder.			
Görüş Kuralları	3.5.6. Diğer bazı görgü kurallarına uyar.	5.5. Hasta olan birisine "Geçmiş olsun." ifadesini söyler.	Model olma Sosyal öyküler Aşamalı yardımla öğretim yöntemi	Beceri analizi formu Beceri analizi kaydı Davranış kayıt formu Ayrık deneme kaydı	
		6.1. Toplu taşıma araçlarında hastalara, yaşlılara ve çocuklu bayanlara yer verir.			
		6.2. Yaptığı bir hata ya da yanlışta sonra "Özür dilerim." ifadesini söyler.			
		6.3. Hapşırığında, öksürüğünde ya da esnediğinde eliyle ağzını kapatır.			
Açıklamalar	Öğrenci için öncelikle (yakından uzağa) gereksinimler doğrultusunda program sonundaki kontrol listesinden hedef davranışlar seçilmelidir. Bu alandaki hedef davranışlar için hedef davranışın bilişsel, duyuşsal ve psikomotor yönü dikkate alınmalıdır. "Görgü kuralları" öğrenme alanı için kullanılacak araç-gereç ve materyaller hedef davranışa uygun olarak seçilmelidir. "Görgü kuralları" öğrenme alanı için okul-ev iş birliğini sağlanması, bir başka deyişle aile iş birliği kurulması; öğretimin etkililiği, öğrenmenin kalıcılığı ve genellemesi için önemlidir. "Görgü kuralları" öğrenme alanı için aileye günlük yaşamda oluşabilecek fırsatları öğretimi amaçlı olarak kullanmaları konusunda rehberlik edilmelidir. Her bir öğrenci için kontrol listesinin ilgili öğrenme alanından öncelikli olan beceriler seçilir. Sözlü ifade becerisi olmayan öğrencilerin, istenilen hedef davranışları jest, mimik, işaretle veya görseller üzerinde ifade etmeleri sağlanabilir. Bu konuda, Diyanet İşleri Başkanlığının hazırlanmış olduğu "Türk İşaret Dili Dini Kavramlar Sözlüğü"; bu sözlüğün video sunumu ve "İşitme Engelli Çocuklar İçin Din Eğitimi Seti" (Etkinlik Kitabı) kullanılabilir. Sözlük ve video sunumu http://engelsiz.diyaret.gov.tr adlı internet sitesinden ücretsiz indirilebilir.	Trafik kurallarına uygun hareket eder.			
					6.4. Trafik kurallarına uygun hareket eder.

ÖRNEK ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİ

DERS PLANI ÖRNEĞİ-I

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	Kademe : III
Öğrenme Alanı : İslam'ın Şartları ve İman Esasları	Oturum Sayısı : 4
BÖLÜM-2	
Hedef	3.1.4. Fatıha suresini okur ve anlamını söyler.
Hedef Davranışlar	4.2. Fatıha suresinin anlamını söyler. Davranışın tanımı : Öğrenci, Fatıha suresinin anlamını söyler. Davranışın ön koşulları : Dinimiz ile ilgili temel kavramlar, alıcı ve ifade edici dil becerilerine sahip olma, yönergeleri yerine getirme.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Model olma
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Masa, sandalye, veri toplama formu, pekiştireçler, çalışma kâğıdı, kurşun kalem, silgi.
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, öğretim sonrası değerlendirme (izleme) ve genelleme oturumları, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	Öğretmen, "Birazdan seninle Fatıha suresinin anlamını öğreneceğiz." der.
Güdüleme	"Biliyor musun, artık sen de Fatıha suresinin anlamını öğreneceksin."
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	Öğretmen "Hazırsan başlayalım." diyerek "Fatıha suresinin anlamını söyle!" der.
Uygulama	Öğretmen model olabilmek için öğrencinin karşısına oturur. Öğretmen, "Fatıha suresinin anlamını söyle!" yönergelerini verir. Öğrencinin Fatıha suresinin anlamını söylemesi için fırsat verir. Öğretmen öncelikle Fatıha suresinin anlamını söyleyerek öğrenciye model olur. Ardından öğrencinin Fatıha suresinin anlamını söylemesini ister. Öğretmen, öğrenci Fatıha suresinin anlamını doğru söylediğinde öğrencinin sevdiği bir nesne veya yiyecek vererek pekiştireç sunar. Öğrenci yanlış tepki verdiğinde ya da tepkide bulunmadığında öğretmen "Şimdi beni dinle!" diyerek tekrar Fatıha suresinin anlamını söyleyerek model olur. "Şimdi sen de Fatıha suresinin anlamını söyle!" der. Öğrenci yardım almadan modellerse pekiştireç sunulur. Öğretmen bir oturumda 5 deneme yapar. Öğretim oturumu sona erdiğinde öğrencinin katılımı pekiştirilir.
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak deneme sayısı ya da öğrenciye tepkide bulunması için verilen ipucu türü değiştirilebilir. Burada sözel pekiştireçler örneklenmiştir. Pekiştireçler öğrenciye uygun şekilde seçilir ve kullanılır.
BÖLÜM-4	
Ölçme ve Değerlendirme	Öğretmen öğretime başlamadan önce en az üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar. Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplar. Bu süreçte öğretmen öğrencinin yakınında olacak şekilde karşısına oturur. Öğretmen uygulama sürecindeki gibi öğrencisinin dikkatini hedef davranışa çeker ve hedef uyarını sunar: "Fatıha suresinin anlamını söyle!" Öğretmen öğrencinin tepkide bulunması için 4 saniye bekler. Öğrencinin tepkide bulunması durumunda veri toplama formuna (+) işareti konur. Öğrencinin yanlış tepkide bulunması ya da tepkide bulunmaması durumunda veri toplama formuna (-) işareti konur ve tepki görmezden gelinerek deneme tekrarlanır. Öğretmen bir değerlendirme oturumunda süreci beş defa tekrarlar. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımı pekiştirilir. Öğretmen elde ettiği verileri grafiğe dönüştürür. Öğretmen, öğrencinin Fatıha suresinin anlamını söylemesi için yapılan beş denemeden dördünde anlamı bağımsız olarak söylemesinden 3 ve 6 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar. Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden öğrencisini yukarıda söz edilen basamakları kullanarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplar.

DERS PLANI ÖRNEĞİ-II

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	Kademe : III
Öğrenme Alanı : İslam Dininin Öğütlediği Güzel Davranışlar	Oturum Sayısı : 4
BÖLÜM-2	
Hedef	3.2.1. İslam dininin öğütlediği bazı güzel davranışları ifade eder.
Hedef Davranışlar	1.1. İslam dininin doğru sözlü olmayı öğütlediğini söyler. 1.2. İslam dininin yardımsever olmayı öğütlediğini söyler. 1.3. İslam dininin sözünde durmayı öğütlediğini söyler. Davranışın tanımı: Öğrenci, İslam dininin öğütlediği bazı güzel davranışların neler olduğu sorulduğunda "doğru sözlü olmayı, yardımsever olmayı, sözünde durmayı" öğütlediğini söyler. Davranışın ön koşulları: İslam dininin ile ilgili temel kavramlar, sorulara cevaplar verme, çeşitli cümleler ile ifade etme.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Sabit bekleme süreli öğretim
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Veri toplama formu, pekiştireçler, ders kitabı.
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme oturumları okulda, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir. Öğretmen ve öğrenci masa başında yan yana oturacaktır. Genelme için farklı yer ve kişiler kullanılacaktır.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	Öğretmen "Birazdan seninle İslam dininin bizlere öğütlediği güzel davranışların neler olduğunu öğreneceğiz." şeklinde ifade eder. "Beni dikkatli dinleyeceğimi biliyorum." gibi dikkat çekici uyarılar verilir.
Güdüleme	"Dinimiz bizlere iyi bir insan olmamız için bazı öğütlerde bulunur. Bu öğütleri dinler ve uygularsak çevremiz tarafından sevilir ve örnek gösteriliriz. Böylece hem kendimiz huzurlu bir Müslüman oluruz hem de Allah'a karşı görevlerimizi yerine getiririz." denir.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyaran Sunumu)	"Hazırsan başlayalım." denerek anlatılacak konuya geçilir ve konuyla ilgili çeşitli bilgiler verilir.
Uygulama	Öğretmen öğrencinin sorulara odaklanmasını sağlamak amacıyla öğrenciye yaklaşır ve öğrencinin kendisine baktığına emin olduktan sonra soruları sorar. "İslam dininin öğütlediği bazı güzel davranışların neler olduğu söyle!" şeklinde soruyu sorar. Sıfır saniye bekleme süresi verilerek her bir cevapla ilgili üç denemede öğretime başlanır. Öğrencinin doğru tepkide bulunmasını sağlamak amacıyla sorudan hemen sonra cevap söylenerek model olunur. Doğru cevaplarda (doğru sözlü olmayı, yardımsever olmayı, sözünde durmayı) "Harika!", "Bravo!" vb. şeklinde davranışla ilişkilendirilmiş övgüler sunulur. Yanlış cevap vermesi ya da tepkide bulunmaması durumunda basamaklar tekrar edilir. Daha sonraki denemeler sabit bekleme süreli öğretim şeklinde düzenlenir. Öğretmen, "İslam dininin öğütlediği bazı güzel davranışların neler olduğu söyle!" şeklinde soruyu sorar. Öğrencinin doğru cevapları (doğru sözlü olmayı, yardımsever olmayı, sözünde durmayı) söylemesi için belirlenen sabit üç saniyelik süre beklenir. Öğrenci belirlenen cevapları verdiğiğinde "Sen soruma çok doğru cevaplar veriyorsun, başardın." denerek davranışla ilişkilendirilmiş övgü sunulur. Öğretmen, soruyu yönelttikten sonra üç saniye içerisinde doğru cevapların verilmemesi ya da hiçbir tepkide bulunulmaması durumunda yeni denemelere geçer.
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak deneme sayısı, öğrenciye tepkide bulunması için verilen ipucu türü ya da bekleme süresi değiştirilebilir. Burada sözel pekiştireçler örneklenmiştir. Pekiştireçler öğrenciye uygun şekilde seçilir ve kullanılır.

BÖLÜM-4

Ölçme ve Değerlendirme

Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar.

Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplar.

Bu süreçte öğretmen öğrencinin tepkilerini kontrol edebilmek için yanına oturur. Öğretmen uygulama sürecindeki gibi öğrencisinin dikkatini hedef davranışa çeker ve "Dinimizin öğütlediği bazı güzel davranışların neler olduğu söyle!" diyerek hedef uyarını sunar. Öğretmen öğrencinin tepkide bulunması için 3 saniye bekler. Öğrencinin tepkide bulunması durumunda veri toplama formuna (+) işareti koyar. Öğrencinin yanlış tepkide bulunması ya da tepkide bulunmaması durumunda veri toplama formuna (-) işareti koyar ve tepkiyi görmezden gelerek denemeyi tekrarlar. Öğretmen bir değerlendirme oturumunda süreci üç defa tekrarlar. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verileri hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür.

Öğretmen, öğrencinin üç denemeden üçünde sorulara bağımsız olarak doğru cevap vermesinden 3 ve 6 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar.

Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden farklı ortamlarda öğrencisini yukarıda söz edilen basamakları kullanarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplar.

DERS PLANI ÖRNEĞİ-III

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	Kademe : III
Öğrenme Alanı : İslam Dininin Sakınılmasını İstedığı Bazı Davranışlar	Oturum Sayısı : 2
BÖLÜM-2	
Hedef	3.3.1. İsrar ve savurganlıktan uzak durur.
Hedef Davranışlar	1.1. Lüzumsuz yanan lambayı söndürür. Davranışın tanımı: Öğrenci sınıf ortamında lüzumsuz yanan lambayı söndürür. Davranışın ön koşulları: Basit yönergeleri yerine getirme, el-göz koordinasyonunu sağlama, nesnelere ayırt etme.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Sabit bekleme süreli öğretim
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Veri toplama formu, pekiştireçler, kurşun kalem, silgi.
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme ve genelleme oturumları okulda, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir. Öğretmen ve öğrenci öğretimi ayakta gerçekleştirecektir. Genelleme için farklı ortamlar kullanılır.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	"Birazdan seninle sınıfımızda lüzumsuz yanan lambayı söndüreceğiz. Bana yardımcı olacağın için teşekkür ederim." gibi dikkat çekici uyarılar verilir.
Güdüleme	"Etrafımızda lüzumsuz yanan lambaları söndürmek dinimizde tasarruf için önemlidir. Bulduğumuz yerden ayrılacağımız zaman lambaları söndürmeliyiz. Biz de etrafımızda, sınıfımızda lüzumsuz yanan lamba gördüğümüz zaman lüzumsuz yanan lambaları söndürmeliyiz" denir.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	"Hazırsan başlayalım." denerek etrafa bakması için yönlendirilir. "Şimdi lüzumsuz yanan lambayı söndür!" denir.
Uygulama	Öğretmen yönerge vereceği için öğrenciyi yaklaşır ve öğrencinin kendisine baktığına emin olduktan sonra yönergeyi vermek için bekler. Öğretmen, öğrencinin hazır olduğuna emin olduktan sonra "Şimdi lüzumsuz yanan lambayı söndür!" yönergesini verir. Sıfır saniye bekleme süresi verilerek üç deneme için öğretime başlanır. Öğrencinin doğru tepkide bulunması için yönerge verildikten hemen sonra lüzumsuz yanan lamba işaret edilir ve öğrenci yönlendirilerek lüzumsuz yanan lambayı söndürmesine yardımcı olunur. Daha sonraki denemeler sabit bekleme süreli öğretim şeklinde düzenlenir. Öğretmen "Şimdi lüzumsuz yanan lambayı söndür!" yönergesini verir. Öğrencinin lüzumsuz yanan lambayı söndürmesi için belirlenen sabit üç saniyelik süre beklenir. Öğrenci lüzumsuz yanan lambayı söndürür ya da belirlenen süre sonunda lüzumsuz yanan lambayı söndürmesi için işaret edildiğinde lambayı söndürürse "Sen lüzumsuz yanan lambayı söndürüyorsun, bravo!" denerek davranışla ilişkilendirilmiş övgü sunulur. Öğretmen, yönergeyi verdikten sonra öğrenci üç saniye içerisinde lüzumsuz yanan lambayı söndürmezse ya da lüzumsuz yanan lambayı söndürmesi için işaret edildikten sonra doğru tepkide bulunmazsa yeni denemelere geçilir.
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak deneme sayısı, öğrenciyi tepkide bulunması için verilen ipucu türü ya da bekleme süresi değiştirilebilir. Burada sözel pekiştireçler örneklenmiştir. Pekiştireçler öğrenciyeye uygun şekilde seçilir ve kullanılır.
BÖLÜM-4	
Ölçme ve Değerlendirme	
Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar. Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencisinin performansına ilişkin veri toplar. Bu süreçte öğretmen öğrencinin yakınında olacak şekilde karşısında ayakta bekler. Öğretmen uygulama sürecindeki gibi öğrencisinin dikkatini hedef davranışa çeker ve "lüzumsuz yanan lambayı söndür!" diyerek hedef uyarısını sunar. Öğretmen öğrencinin tepkide bulunması için 3 saniye bekler. Öğrencinin tepkide bulunması durumunda veri toplama formuna (+) işareti koyar. Öğrencinin yanlış tepkide bulunması ya da tepkide bulunmaması durumunda veri toplama formuna (-) işareti koyar ve tepkiyi görmezden gelerek denemeyi tekrarlar. Öğretmen bir değerlendirme oturumunda süreci üç defa tekrarlar. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verileri hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür. Öğretmen, öğrencinin beş denemeden dördünde lüzumsuz yanan lambayı söndürmesinden 3 ve 6 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar. Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden farklı ortamlarda öğrencisini yukarıda söz edilen basamakları kullanarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplar.	

DERS PLANI ÖRNEĞİ-IV

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğrenme Alanı : Millî ve Manevî Değerlerimiz	Kademe : III Oturum Sayısı : 2
BÖLÜM-2	
Hedef	3.4.1. Vatanımızı tanıır.
Hedef Davranışlar	1.2. Vatanımızı harita üzerinde gösterir / ayırt eder. Davranışın tanımı : Öğrenci fiziki harita üzerinde Türkiye'yi gösterir. Davranışın ön koşulları : Sözel yönergeleri yerine getirme, taklit becerilerine sahip olma.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Eş zamanlı ipucuyla öğretim (işaret ipucu)
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Masa, sandalye, veri kayıt formu, pekiştiriciler, fiziki harita.
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme ve genelleme oturumları okulda, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir. Öğretmen ve öğrenci masa başında yan yana oturacaktır. Genelleme için farklı araç-gereçler ve farklı kişiler kullanılır.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	"Birazdan seninle bu harita üzerinde çalışacağız. Beni dinlediğini görüyorum, aferin sana!" gibi dikkat çekici uyarılar verilir.
Güdüleme	"Bu haritaya bakarak vatanımızın nerede olduğunu bulacağız." Harita gösterilerek "Beni iyi dinlersen sen de burada Türkiye'nin yerini gösterebilirsin." denir.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyarı Sunumu)	"Hazırsan başlayalım." denerek fiziki harita masanın üzerine konur ve "Türkiye'yi göster!" denir.
Uygulama	Öğretmen öğrencinin karşısına oturur. Öğretmen, fiziki haritayı öğrencinin önüne yerleştirir. Öğrenciye "Hadî Türkiye'yi göster!" yönergelerini verir. Öğretmen yönergeyi sunduktan hemen sonra eliyle fiziki harita üzerinde Türkiye'yi göstererek kontrol edici ipucunu (işaret ipucu) sunar. Öğrencinin doğru tepki vermesi için üç saniye bekler. Öğrenci Türkiye'yi gösterirse "Aferin, harikasın!" diyerek öğrenciyi pekiştirir. Öğrencinin tepkide bulunmaması veya yanlış tepkide bulunması durumunda öğretmen (eliyle Türkiye'yi göstererek) "Burası Türkiye." diyerek hata düzeltilmesi yapar ve sonraki denemeye geçer. Karar verilen deneme sayısı tamamlandığında öğretim oturumu sonlandırılır ve öğrencinin çalışmaya katılımı pekiştirilir.
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak deneme sayısı ya da öğrenciye tepkide bulunması için verilen ipucu türü değiştirilebilir. Bir öğretim oturumundaki deneme sayısına öğrencinin düzeyine, öğretime ayrılan zaman göre öğretmen karar verir. Burada sözel pekiştiriciler örneklenmiştir. Pekiştiriciler öğrenciye uygun şekilde seçilir ve kullanılır.
BÖLÜM-4	
Ölçme ve Değerlendirme Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar. Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencinin performansına ilişkin veri toplar. Bu süreçte öğretmen öğrencinin karşısına oturur. Öğretmen uygulama sürecindeki gibi öğrencinin dikkatini hedef davranışa çeker ve "Türkiye'yi göster!" diyerek hedef uyarısını sunar. Öğretmen öğrencinin tepkide bulunması için üç saniye bekler. Öğrencinin doğru tepkide bulunması durumunda veri kayıt formuna (+) işareti koyar. Öğrencinin yanlış tepkide bulunması ya da tepkide bulunmaması durumunda veri kayıt formuna (-) işareti koyar ve tepkiyi görmezden gelerek denemeyi tekrarlar. Öğretmen bir değerlendirme oturumunda süreci beş defa tekrarlar. Değerlendirme sona erdiğinde öğrencinin katılımını pekiştirir. Öğretmen elde ettiği verileri hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür. Öğretmen, öğrencinin hedef davranışı beş denemeden dördünde bağımsız olarak gerçekleştirmesinden 3 ve 6 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar. Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden öğrencisini yukarıda söz edilen basamakları kullanarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplar.	

DERS PLANI ÖRNEĞİ-V

BÖLÜM-1	
Dersin Adı : Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğrenme Alanı : Görgü Kuralları	Kademe : III Oturum Sayısı : 4
BÖLÜM-2	
Hedef	3.5.2. Konuşurken görgü kurallarına uyar.
Hedef Davranışlar	2.4. Derste öğretmeninden söz isteyerek konuşur. Davranışın tanımı: Öğrenci konuşmak istediğinde parmağını kaldırarak izin alır. Davranışın ön koşulları: Alıcı ve ifade edici dil becerilerine sahip olma, sözel yönergeleri yerine getirme.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Model olma (video model)
Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	Akıllı tahta, veri kayıt formu, pekiştiriciler.
Ortam Düzenlemeleri	Başlama düzeyi, öğretimi değerlendirme, izleme ve genelleme oturumları okulda, öğrencinin eğitim gördüğü sınıfta gerçekleştirilecektir. Öğrenci öğretim sırasında masasında oturacaktır. Genelleme için farklı ortam ve farklı kişiler kullanılır.
BÖLÜM-3	
Dikkati Çekme	"Birazdan seninle bir video izleyeceğiz. Beni dinlediğini görüyorum, aferin sana!" gibi dikkat çekici uyarılar verilir.
Güdüleme	"Sınıfta konuşmadan önce ne yapman gerekiyor? Biliyor musun? Videoyu izledikten sonra konuşmadan önce ne yapman gerektiğini öğreneceksin." denir.
Gözden Geçirme ve Derse Geçiş (Hedef Uyaran Sunumu)	"Hazırsan başlayalım." diyerek öğretmen hazırladığı videoyu akıllı tahtada açar ve "Videoyu izle!" yönergesini verir.
Uygulama	Öğretmen öğrencinin karşısında ayakta bekler. Öğretmen, akıllı tahtada videoyu açar. Öğrenciye "Hadi, videoyu izle!" yönergesini verir. Öğrenci videoyu izledikten sonra "Videoyu çok güzel izledin." şeklinde davranışla ilişkilendirilmiş övgü sunar. Daha sonra öğretmen öğrenciye "Videoda öğrenci konuşmadan önce ne yapıyor?" diye soru sorar. Öğrenci doğru tepki verirse "Harikasın!" diyerek pekiştirir. Öğrenci tepki vermezse veya yanlış tepki verirse öğretmen "Öğrenci konuşmadan önce parmağını kaldırıyor." diyerek videoyu tekrar izletir. Öğretmen öğrenciye "Şimdi videodaki gibi yap!" yönergesini verir. Öğretmen "Şimdi ben bir soru soracağım ve sen cevap vermek için konuşmadan önce parmağını kaldıracaksın." der. Öğretmen öğrencinin beceriyi gerçekleştirmesi için soru sorarak fırsat verir. Öğrenci, öğretmen soru sorduktan sonra konuşmak için parmağını kaldırır ve öğretmen izin verdikten sonra konuşursa "Aferin sana! Parmak kaldırarak konuştun." diyerek pekiştirir. Öğrenci parmak kaldırmadan konuşmaya başlarsa öğretmen öğrenciye "Konuşmadan önce ne yapacaktık?" diye sorar ve parmağını kaldırması gerektiğini söyler. Öğretim oturumu sonlandırılır ve öğrencinin çalışmaya katılımı pekiştirilir.
Açıklamalar	Dikkati çekme ve güdülenme sürecinde öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak farklı açıklamalar yapılabilir. Bir öğretim oturumu bir deneme olarak planlanabilir. Burada sözel pekiştiriciler örneklenmiştir. Pekiştiriciler öğrenciye uygun şekilde seçilir ve kullanılır.
BÖLÜM-4	
Ölçme ve Değerlendirme Öğretmen öğretime başlamadan önce üç oturum üst üste başlama düzeyi verisi toplar. Öğretmen öğretim sürecinde öğretimi değerlendirmeye devam ederek öğrencinin performansına ilişkin veri toplar. Bu süreçte öğretmen uygulama sürecindeki gibi öğrencinin hedef beceriyi gerçekleştirmesi için gün içerisinde beş fırsat sunar. Öğrencinin konuşmadan önce parmak kaldırarak izin alması durumunda veri kayıt formuna (+) işareti koyar. Öğrencinin parmak kaldırmadan konuştuğu durumlar için (-) işareti koyar. Öğretmen elde ettiği verileri hazırladığı veri kayıt formuna işleyerek grafiğe dönüştürür. Öğretmen, öğrencinin beş denemeden beşinde konuşmadan önce parmak kaldırarak izin almasından 3 ve 6 hafta sonra değerlendirme yaparak izleme verisi toplar. Öğretmen öğretim öncesi ve sonrasında diğer bir öğretmenden öğrencisini yukarıda söz edilen basamakları kullanarak değerlendirmesini isteyerek genelleme verisi toplar.	

EK 1

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ III. KADEME KONTROL LİSTESİ

Yönerge

Kontrol listesi kullanılırken öğrencinin yerine getirdiği beceriler için "**Evet**" sütununa, yerine getiremediği beceriler için "**Hayır**" sütununa işareti (✓) konur. Eğer açıklama yapılması gerekiyorsa "**Açıklama**" sütununa not edilir. Öğrencinin yerine getiremediği becerilerden öncelikle öğretilmesi önerilenler için "**Açıklama**" sütununa (★) işareti konur. Form kullanılırken doğrudan gözlemlenemeyen davranışlara ilişkin anne-baba / birincil bakıcı, daha önceki öğretmeni ya da okulda çalışan personelden bilgi alınmalıdır.

Öğrenme Alanı: İSLAM'IN ŞARTLARI VE İMAN ESASLARI				
	Davranışlar	Evet	Hayır	Açıklamalar
1	İslam'ın şartının beş olduğunu söyler.			
2	İslam'ın şartlarından birinin Kelime-i Şehadet olduğunu söyler.			
3	İslam'ın şartlarından birinin namaz olduğunu söyler.			
4	İslam'ın şartlarından birinin oruç olduğunu söyler.			
5	İslam'ın şartlarından birinin zekât olduğunu söyler.			
6	İslam'ın şartlarından birinin hac olduğunu söyler.			
7	İmanın Allah'ın var ve bir olduğuna inanmak olduğunu söyler.			
8	İmanın Hz. Muhammed (s.a.v.)'in peygamber olduğuna inanmak olduğunu söyler.			
9	İman esaslarının altı olduğunu söyler.			
10	İmanın temel esaslarından birinin Allah'a inanmak olduğunu söyler.			
11	İmanın temel esaslarından birinin meleklerle inanmak olduğunu söyler.			
12	İmanın temel esaslarından birinin kutsal kitaplara inanmak olduğunu söyler.			
13	İmanın temel esaslarından birinin peygamberlere inanmak olduğunu söyler.			
14	İmanın temel esaslarından birinin ahirete inanmak olduğunu söyler.			
15	İmanın temel esaslarından birinin kadere inanmak olduğunu söyler.			
16	Fatiha suresini okur.			
17	Fatiha suresinin anlamını söyler.			

Öğrenme Alanı: İSLAM DİNİNİN ÖĞÜTLEDİĞİ GÜZEL DAVRANIŞLAR

Davranışlar		Evet	Hayır	Açıklamalar
1	İslam dininin doğru sözlü olmayı öğütlediğini söyler.			
2	İslam dininin yardımsever olmayı öğütlediğini söyler.			
3	İslam dininin sözünde durmayı öğütlediğini söyler.			
4	İslam dininin adaletli davranmayı öğütlediğini söyler.			
5	İslam dininin büyüklere saygılı olmayı öğütlediğini söyler.			
6	İslam dininin affedici olmayı öğütlediğini söyler.			
7	İslam dininin çalışkan olmayı öğütlediğini söyler.			
8	İslam dininin sabırlı olmayı öğütlediğini söyler.			
9	İslam dininin güler yüzlü olmayı öğütlediğini söyler.			
10	Konuşurken doğruyu söyler.			
11	Derslerine çalışır.			
12	Zor durumlar karşısında sabırlı davranır.			
13	İnsanlara karşı güler yüzlü olur.			
14	İnsanlara yardım eder.			
15	Çöpleri çöp kutusuna atar.			

Öğrenme Alanı: İSLAM DİNİNİN SAKINILMASINI İSTEDİĞİ BAZI DAVRANIŞLAR

Davranışlar		Evet	Hayır	Açıklamalar
1	Lüzumsuz yanan lambayı söndürür.			
2	Boşa akan musluğu kapatır.			
3	Parasını biriktirir.			
4	Parasını gerekli yerlere harcar.			
5	Zamanını verimli şekilde değerlendirir.			

Öğrenme Alanı: MİLLİ VE MANEVİ DEĞERLERİMİZ

Davranışlar		Evet	Hayır	Açıklamalar
1	Vatanımızın adının Türkiye olduğunu söyler.			
2	Vatanımızı harita üzerinde gösterir / ayırt eder.			
3	Vatanımızı sevdiğini söyler.			
4	Vatan sevgisinin imandan olduğunu söyler.			
5	Bayrağımızın renginin kırmızı olduğunu söyler.			
6	Görseller arasından bayrağımızı gösterir / ayırt eder.			
7	Bayrağımızdaki sembollerin ay ve yıldız olduğunu söyler.			
8	Bayrağımızı sever ve ona saygı gösterir.			
9	Allah yolunda ve vatan savunmasında mücadele ederken canını verenlere şehit dendiğini söyler.			
10	Allah yolunda ve vatan savunmasında mücadele edip sağ kalanlara gazi dendiğini söyler.			
11	Şehitlerimize dua eder, onları rahmetle anar.			
12	Gazilerimize teşekkür eder, saygı gösterir.			

Öğrenme Alanı: GÖRGÜ KURALLARI

Davranışlar		Evet	Hayır	Açıklamalar
1	Sofraya yemek yiyecek olanlarla birlikte oturur.			
2	Yemeğe herkesle birlikte ve besmele ile başlar.			
3	Tabağına yiyeceği kadar yemek alır.			
4	Sofrada ağız ve elleri kirlendiğinde peçete kullanır.			
5	Yemek yerken konuşmaktan kaçınır.			
6	Yemeği yapana teşekkür eder, "Güzel olmuş, elinize sağlık!" ifadesini söyler.			
7	Yiyeceğini / içeceğini oturarak yer / içer.			
8	Yiyeceğini bitirince "Elhamdülillah" der.			
9	Yemek yiyenlere "Afiyet olsun." ifadesini söyler.			
10	Başkası konuşurken dinler.			
11	Başkalarının konuşması sonlanınca konuşmaya başlar.			
12	Büyüklerinin yanında alçak sesle konuşur.			
13	Derste öğretmeninden söz isteyerek konuşur.			
14	Konuşma sırasında nezaket kurallarına uyar.			
15	Toplu ortamlarda ortama uygun bir ses tonuyla konuşur.			
16	Anne-baba ve kardeşinin odasına izin alarak girer.			
17	Anne, baba ve kardeşlerinin eşyalarını izin alarak kullanır.			
18	Bir yere giderken, evden çıkarken anne-baba-sından izin alır.			
19	Başkasının evine girmeden önce zili çalarak kendisini tanıtır.			
20	Sınıfa kapıyı vurup öğretmenden izin alarak girer.			
21	Arkadaşının malzemesini izin alarak kullanır.			
22	Sade, uyumlu ve temiz giyinir.			
23	Bedenine uygun elbise giyer.			
24	Oturuş ve kalkışına dikkat eder.			
25	Saçlarını tarar.			
26	Ayakkabılarını boyar ya da siler.			
27	Akrabalarını, komşularını ailesiyle beraber ziyaret eder.			

28	Ziyarete gelenleri güler yüzle karşılar ve "Buyurun!" der.			
29	Akrabalarının, komşularının hatırlarını sorar.			
30	Hasta olan tanıdıklarını ailesiyle birlikte ziyaret eder.			
31	Hasta olan birisine "Geçmiş olsun." ifadesini söyler.			
32	Toplu taşıma araçlarında hastalara, yaşlılara ve çocuklu bayanlara yer verir.			
33	Yaptığı bir hata ya da yanlıştan sonra "Özür dilerim." ifadesini söyler.			
34	Hapşırduğunda, öksürdüğünde ya da esnediğinde eliyle ağzını kapatır.			
35	Trafik kurallarına uygun hareket eder.			

